

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 302/2023-75

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **JFK Development, s.r.o.**, Dopravná 12, Košice, IČO 36 753 882, proti postupu a uzneseniu Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 9Ek/4008/2021 z 1. marca 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 302/2023-15 z 15. júna 2023 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky, ktorá sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a uznesením okresného súdu uvedenými v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka navrhla odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia, požaduje jeho zrušenie, vrátenie veci okresnému súdu na ďalšie konanie a priznanie náhrady trov konania.

2. Uznesením č. k. III. ÚS 302/2023-37 z 18. augusta 2023 ústavný súd odložil vykonateľnosť napadnutého uznesenia, a to až do právoplatného skončenia konania na ústavnom súde.

3. Dňa 26. októbra 2007 uzatvorila spoločnosť STYROBAL, s.r.o. (v mene ktorej spoločne konali Ing. Jaroslav Lžičar a Ing. Katarína Baloghová – súčasní konatelia sťažovateľky) so Slovenskou sporiteľňou, a.s. (ďalej len „banka“), zmluvu o úvere, na základe ktorej banka poskytla tejto spoločnosti úverový rámec vo výške 886 500,02 eur s konečnou lehotou splatnosti 31. decembra 2015.

4. Dňa 26. októbra 2007 pristúpila k záväzku hlavného dlžníka spoločnosť KS REALITY s.r.o. (ktorej jedinou konateľkou bola a je Ing. Katarína Baloghová) a 27. septembra 2013 pristúpila k tomuto záväzku sťažovateľka.

5. S ohľadom na tieto dohody bola 27. novembra 2013 spísaná notárska zápisnica, v ktorej všetky tri spoločnosti uznali svoj záväzok voči banke, pričom podľa notárskej zápisnice plnením jednej z osôb povinných zaniká v rozsahu vykonaného plnenia povinnosť ostatných povinných osôb.

6. Na zabezpečenie úverovej pohľadávky banka postupne zriadila záložné právo okrem iného k nehnuteľnému majetku spoločnosti KS REALITY s.r.o., k hnutel'nému majetku spoločnosti STYROBAL s.r.o. (technológie na výrobu polystyrénu), ako aj k nehnuteľnému majetku s'ťažovateľky (domy a pozemky – s'ťažovateľka je developerskou spoločnosťou, pozn.).

7. Zmluvou o postúpení pohľadávky uzatvorenou 7. júla 2015 bola pohľadávka banky voči dlžníkom postúpená na spoločnosť RIUREST, s.r.o. (ďalej len „oprávnený“), pričom finančné prostriedky na úhradu odplaty za postúpenie pohľadávky vo výške 737 921,72 eur mala podľa s'ťažovateľky oprávnenému poskytnúť práve Ing. Katarína Baloghová. Následne sa oprávnený vzdal časti zabezpečenia nadobudnutej pohľadávky vo vzťahu k nehnuteľnostiam KS REALITY s.r.o. a vo vzťahu k majetku spoločností STYROBAL s.r.o. a s'ťažovateľky vykonal záložné právo formou priameho predaja na základe kúpnych zmlúv.

8. Predmetom posúdenia ústavným súdom je rozhodnutie okresného súdu v exekučnom konaní vedenom pod sp. zn. 9Ek/4008/2021, v ktorom je s'ťažovateľka v procesnom postavení povinnej (už ako jediný zostávajúci dlžník, pretože spoločnosť STYROBAL s.r.o. už zanikla), voči ktorej sa oprávnený domáha vymoženia zostávajúcej časti svojej pohľadávky vo výške 200 000 eur.

9. S'ťažovateľka prostredníctvom jedného z dvoch svojich konateľov (Ing. Jaroslava Lžičařa) podala 17. marca 2022 návrh na zastavenie exekúcie, tvrdiac, že pohľadávka už bola premlčaná. Oprávnený v tomto exekučnom konaní argumentuje uznaním dlhu zo strany spoločnosti KS REALITY s.r.o. Vyššia súdna úradníčka uznesením z 8. septembra 2022 zastavila exekúciu s poukazom na § 61k ods. 1 písm. d) Exekučného poriadku, teda preto, že sú dané iné okolnosti, ktoré bránia vymáhateľnosti exekučného titulu.

10. V konaní nebolo sporné, že návrh na zastavenie exekúcie podpísal len jeden z konateľov s'ťažovateľky (Ing. Jaroslav Lžičař), a z obchodného registra vyplýva, že pokiaľ ide o s'ťažovateľku: *„Písomnosti zakladajúce práva a povinnosti spoločnosti podpisujú a za spoločnosť konajú vždy aspoň dvaja konatelia spoločne a to tak, že k písanému alebo tlačenému názvu spoločnosti pripoja svoj vlastnoručný podpis.“* Vyššia súdna úradníčka preto vyzvala s'ťažovateľku, aby doplnila podaný návrh na zastavenie exekúcie tak, že ho predloží autorizovaný aj druhým konateľom. Druhá konateľka spoločnosti (Ing. Katarína Baloghová) však na výzvu vyššej súdnej úradníčky odpovedala tak, že s návrhom na zastavenie exekúcie nesúhlasí.

11. Vyššia súdna úradníčka vyhodnotila, že Ing. Jaroslav Lžičař bol oprávnený na podanie návrhu na zastavenie exekúcie ako spoločník spoločnosti s poukazom na § 122 ods. 3 Obchodného zákonníka, podľa ktorého je každý spoločník oprávnený v mene spoločnosti uplatniť nároky na náhradu škody alebo iné nároky, ktoré má spoločnosť voči konateľovi, alebo uplatniť nároky na splatenie vkladu proti spoločníkovi, ktorý je v omeškani so splatením vkladu, prípadne nároky na vrátenie plnenia vyplateného spoločníkovi v rozpore so zákonom. To neplatí, ak spoločnosť už tieto nároky uplatňuje. Iná osoba ako spoločník, ktorý žalobu podal alebo ním splnomocnená osoba nemôže v súdnom konaní robiť úkony v mene spoločnosti. Podľa vyššej súdnej úradníčky môže výnimočne nastať situácia, kedy konanie jedného alebo viacerých konateľov spoločnosti

je s prihliadnutím na okolnosti konkrétneho prípadu nevhodné, prípadne spoločnosť prostredníctvom svojich konateľov nekoná či jej konanie je zlomyseľnou činnosťou jedného alebo viacerých konateľov blokována, čím sa stáva nečinná. Právna úprava uvedená v § 122 ods. 3 Obchodného zákonníka zamedzuje tomu, aby konateľ ako štatutárny orgán spoločnosti vo veciach, ktoré sa ho priamo dotýkajú, pokračoval vo svojej deštruktívnej činnosti a odvolával podania v mene spoločnosti v prípade, kedy dochádza v jej rámci k vnútorným rozporom a odňal tak zamýšľaný účinok právnym úkonom svojou „zlomyseľnou“ činnosťou (II. ÚS 398/2014).

12. Na podklade oprávneným podanej sťažnosti sudkyňa okresného súdu napadnutým uznesením zmenila rozhodnutie vyššej súdnej úradníčky a návrh na zastavenie exekúcie zamietla s odôvodnením, že bol podaný neoprávnenou osobou.

13. S poukazom na výpis z obchodného registra a v ňom uvedený spôsob konania v mene sťažovateľky sudkyňa okresného súdu konštatovala, že nemožno prijať iný záver ako ten, že návrh na zastavenie exekúcie, ktorý je úkonom povinného (sťažovateľky) navonok, museli podať obaja konatelia spoločne, pretože „... len v takom prípade sa mohlo jednať o platný právny úkon“. Ak bol návrh na zastavenie exekúcie podpísaný len jedným konateľom, nebol podaný oprávnenou osobou pre nedostatok riadneho zákonného zastúpenia, a preto sa vyššia súdna úradníčka podaným návrhom nemala vôbec zaoberať. Nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 398/2014 nemožno podľa sudkyne okresného súdu na danú vec aplikovať, pretože išlo o špecifickú situáciu, a to uplatňovanie nárokov v mene spoločnosti voči konateľovi alebo spoločnosti v prípade, keď nedôjde k uplatneniu nárokov zo strany spoločnosti samej. Úlohou exekučného súdu nie je riešiť konflikt medzi konateľmi spoločnosti vo vzťahu k záujmom spoločnosti.

II.

14. Sťažovateľka v priebehu konania poukazovala na rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 4CoKR/37/2021 z 2. novembra 2021 a sp. zn. 4Cob/10/2020 z 11. februára 2020, ktoré náležite objasňovali, prečo je možné akceptovať aj odvolanie podpísané len jedným z konateľov. Podľa jej názoru sa okresný súd s uvedenými rozhodnutiami náležite nevysporiadal a analogicky ich neaplikoval na jej prípad.

15. Tvrdí, že záujmy obidvoch konateľov vo vzťahu k zastaveniu exekúcie sú odlišné – kým Ing. Jaroslav Lžičař tvrdí, že v záujme sťažovateľky je zastavenie exekúcie, druhá konateľka spoločnosti Ing. Katarína Baloghová trvá na riadnej úhrade záväzkov spoločnosti.

16. Okresný súd má podľa sťažovateľky poskytnúť adekvátnu súdnu ochranu ešte v čase, keď je možné škodu na jej majetku zabrániť, a nie ju odkázať na ustanovenie § 135a Obchodného zákonníka s poukazom na jej právo na náhradu škody spôsobenej jej konateľom postupom bez odbornej starostlivosti.

17. Okresný súd sa podľa sťažovateľky nedostatočne vysporiadal s možnosťou aplikácie § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka najmä z dôvodu zachovania práva na prístup k súdu a spravodlivé súdne konanie. Napadnuté uznesenie je podľa sťažovateľky nepreskúmateľné, arbitrárne, nepresvedčivé a v rozpore s princípom právnej istoty.

III.

18. Okresný súd pripojil vyjadrenie zákonnej sudkyne, ktorá trvá na tom, že právnická osoba môže konať len tak, ako to ustanovuje Obchodný zákonník, prípadne spôsobom, ktorý je upravený v spoločenskej zmluve a uvedený v Obchodnom registri. Za prejav vôle právnickej osoby možno podľa nej považovať len také konanie štatutárneho orgánu, ktoré zodpovedá zápisu v obchodnom registri. V rozpore s takýmto zápisom pritom nemožno postupovať ani v prípade rozporu medzi konateľmi, v dôsledku ktorého konatelia nevedia/nemôžu/nechcú konať spoločne vo veciach týkajúcich sa spoločnosti navonok. Taká možnosť totiž zo zákonnej úpravy nevyplýva.

19. Ďalej uviedla, že „... v prípade štatutárneho orgánu sa jedná o priame konanie v mene spoločnosti, a nie o konanie zástupcu za spoločnosť, a teda nie je možný ani postup podľa § 22 ods. 2 občianskeho zákonníka...“. Výklad sťažovateľky by v súdnom konaní znamenal, že v prípade procesného úkonu len jedného z konateľov by súd pre účely posúdenia oprávnenia tohto jedného konateľa konať v mene obchodnej spoločnosti musel najskôr vyhodnotiť, ktorý z dvoch konateľov koná v záujme obchodnej spoločnosti, a teda v konečnom dôsledku by musel vyriešiť spor medzi konateľmi. V rámci exekučného konania by tak súd neriešil len exekučný spor medzi oprávneným a povinným, ale aj spor medzi konateľmi účastníka exekučného konania, čo by celkom zrejme presahovalo rámec exekučného konania.

20. Spoločnosť RIUREST s.r.o. ako oprávnený v dotknutom exekučnom konaní a zúčastnená osoba v konaní pred ústavným súdom nevyužila možnosť vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti.

21. Sťažovateľka vo svojej replike uviedla, že vo veci netrvá na ústnom pojednávaní a za nesprávne považuje tvrdenie sudkyne, že v prípade konania len jedného z konateľov (ako aj v danej veci) nejde o konanie spoločnosti, ale výlučne o konanie danej fyzickej osoby. Takýto formalistický prístup by dostal sťažovateľku do neriešiteľnej situácie, keď by sa v exekučnom konaní nemohla brániť voči premlčanej pohľadávke oprávneného.

IV.

22. Podľa § 43 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) musí byť k návrhu na začatie konania pred ústavným súdom pripojené plnomocenstvo na zastupovanie navrhovateľa advokátom, v ktorom sa musí výslovne uviesť, že navrhovateľ udeľuje zvolenému advokátovi splnomocnenie na zastupovanie pred ústavným súdom. Súd (a to platí aj pre ústavný súd) je povinný skúmať splnenie procesných podmienok *ex officio*, a to v ktoromkoľvek štádiu konania (teda aj po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie).

23. Splnomocnenie síce k podanej ústavnej sťažnosti pripojené bolo, avšak podpísané bolo len jedným z dvoch konateľov sťažovateľky (v priebehu konania pred ústavným súdom došlo k zmene právneho zástupcu, avšak aj splnomocnenie doručené sťažovateľkou po zmene právneho zástupcu je podpísané len jedným z dvoch konateľov spoločnosti – Ing. Jaroslavom Lžičařom, pozn.). Spoločnosť teda neudelila platné splnomocnenie pre právneho zástupcu a v konaní pred ústavným súdom tak nie je riadne zastúpená.

24. Podstata vzniknutého problému však nie je (len) v samotnom udelení plnej moci, ale v prvom rade v tom, či sťažovateľka ako právnická osoba vôbec prejavila vôľu podať ústavnú sťažnosť,

resp. či na jej podanie v tomto prípade stačí, ak v mene právnickej osoby koná len jeden z dvoch konateľov, ktorí sú povinní konať spoločne. Potrebné bolo preto vyhodnotiť, či takto podanú ústavnú sťažnosť možno (bez ohľadu na to, že bola prijatá na ďalšie konanie) meritórne preskúmať, a ak áno, ako v takom prípade procesne postupovať.

25. Na rozdiel od hmotnoprávných úkonov pri procesných úkonoch nemožno uvažovať o platnosti a neplatnosti procesného úkonu (II. ÚS 350/2021). V prípade nedostatku niektorej z procesných podmienok hovoríme o vadách konania, ktoré môžu byť odstrániteľné alebo neodstrániteľné. Podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak má návrh na začatie konanie odstrániteľné nedostatky, môže ústavný súd vyzvať navrhovateľa, aby v určenej lehote tieto nedostatky odstránil. Ak účastník konania v určenej lehote nedostatky neodstráni, ústavný súd taký návrh odmietne.

26. V okolnostiach posudzovanej veci ústavný súd bol toho názoru, že nedostatok právneho zastúpenia možno odstrániť postupom podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde (pozri II. ÚS 350/2021), a preto vyzval sťažovateľku na doplnenie podania o plnú moc podpísanú oboma konateľmi spoločnosti.

27. Sťažovateľka (zastúpená stále len jedným z konateľov spoločnosti – Ing. Jaroslavom Lžičařom) vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 26. marca 2024 uviedla, že prípad sťažovateľky je špecifický a aktuálne *„jediný konateľ bráni záujmy spoločnosti a snaží sa minimalizovať škody vykonané druhým spoločníkom“*. Samotná ústavná sťažnosť má byť *„... žiadosťou o ochranu Sťažovateľa jednak pred formálnosťou rozhodovania OS Banská Bystrica, a tiež pred nezákonným konaním subjektov, ktoré sa zneužitím práva snažia škodiť Sťažovateľovi“*. S ohľadom na uvedené žiada *„... aplikovať zákonné ustanovenia (§ 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka), ktoré riešia stav, ktorý je aktuálne v spoločnosti JFK Development, s.r.o., a teda, že jeden z konateľov Sťažovateľa porušuje svoje povinnosti, koná v rozpore so záujmami Sťažovateľa a poškodzuje spoločnosť JFK Development, s.r.o.“*. Sťažovateľka pritom uviedla, že nevie zabezpečiť podpis druhého konateľa na splnomocnení pre právneho zástupcu, ktorý ústavnú sťažnosť v mene sťažovateľky podal. Ústavný súd preto následne vyzval priamo druhú konateľku sťažovateľky – Ing. Katarínu Baloghovú, aby sa k celej záležitosti vyjadrila.

28. Ing. Katarína Baloghová na výzvu ústavného súdu reagovala podaním z 30. júla 2024, v ktorom uviedla, že ústavnú sťažnosť podal v mene sťažovateľky minoritný spoločník a konateľ Ing. Jaroslav Lžičař cestou advokáta JUDr. Františka Guteka bez jej vedomia a súhlasu. Zdôraznila, že *„Plnú moc advokátovi JUDr. Gutekovi na zastupovanie spoločnosti v konaní pred Ústavným súdom som nepodpísala a nepodpíšem ani v budúcnosti.“*. Podľa jej názoru by mal ústavný súd s plnou vážnosťou rešpektovať príslušné ustanovenia spoločenskej zmluvy a *„... neumožniť prekrúcanie nesporných faktov minoritnému spoločníkovi, podľa toho, ako sa to komu kedy hodí“*.

29. S ohľadom na uvedené dospel ústavný súd k záveru, že toho času nie je možné odstrániť nedostatok právneho zastúpenia obvyklým spôsobom – t. j. doplnením takého splnomocnenia, ktoré by bolo podpísané oboma konateľmi sťažovateľky. Podstatné bolo, či je preto nutné ústavnú sťažnosť odmietnuť. Sťažovateľka sa totiž v podanej ústavnej sťažnosti dovoľáva aplikácie § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého: *„Zastupovať iného nemôže ten, kto sám nie je spôsobilý na právny úkon, o ktorý ide, ani ten, záujmy ktorého sú v rozpore so záujmami zastúpeného.“*

IV.1. K aplikácii § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka:

30. Je potrebné prisvedčiť zákonnej sudkyni, že konanie v mene spoločnosti je priamym konaním v mene spoločnosti, a nie konaním zástupcu v mene spoločnosti, avšak aj napriek tomu Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) vo svojom rozhodnutí sp. zn. 4Cdo/191/2007 z 28. februára 2008 pripustil analogické použitie ustanovenia § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka. V rozhodnutí sp. zn. 4Cdo/177/2009 z 30. júna 2010 ďalej uviedol, že *„Občiansky zákonník konanie zástupcu v rozpore záujmov výslovne zakazuje. Porušenie tohto zákazu má za následok absolútnu neplatnosť právneho úkonu. Aj keď štatutárny orgán právnickej osoby nie je jej zástupcom (konanie štatutárneho orgánu je konaním samotnej právnickej osoby), uvedené ustanovenie Občianskeho zákonníka je podľa názoru dovolacieho súdu analogicky použiteľné aj v prípadoch, v ktorých záujmy štatutárneho orgánu právnickej osoby sú v rozpore so záujmami tejto právnickej osoby. Použitie analógie však prichádza do úvahy len vtedy, ak rozpor záujmov nerieši špeciálna právna úprava.“*

31. V zmysle citovaného rozhodnutia najvyššieho súdu je potrebné každý prípad posudzovať jednotlivo a sledovať pritom splnenie dvoch predpokladov: (a) v prvom rade treba vždy skúmať, či dochádza skutočne k stretu záujmov medzi spoločnosťou a jej štatutárnym orgánom, a (b) v druhom rade to, či takýto stret záujmov je riešiteľný podľa ustanovení Obchodného zákonníka. Podľa najvyššieho súdu totiž platí, že *„... len, ak výsledkom tohto skúmania bude záver, že právna úprava Obchodného zákonníka na kolíziu záujmov obchodnej spoločnosti a jej štatutárneho orgánu na konkrétnu situáciu nedopadá, bude prichádzať do úvahy analogické použitie § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka“*.

32. Ústavný súd na tomto mieste považuje za potrebné zdôrazniť, že jeho úlohou nie je posúdenie toho, či je daný konflikt medzi konateľmi sťažovateľky navzájom (ten je napokon celkom zrejмый) a ústavný súd nemá ambíciu tento konflikt riešiť (nie je to jeho úlohou a z hľadiska subsidiarity ani nedisponuje takou právomocou). Z hľadiska konania o ústavnej sťažnosti bolo potrebné ustáliť, či je daný konflikt medzi sťažovateľkou a jej konateľkou Ing. Katarínou Baloghovou, a vyhodnotenie toho, aké následky v konečnom dôsledku tento konflikt vo vzťahu k vedenému konaniu pred ústavným súdom spôsobuje.

33. Je potrebné súhlasiť s tým, že záujem Ing. Kataríny Baloghovej na tom, aby sa na majetok sťažovateľky viedla exekúcia, je pomerne neprehliadnuteľný – ak oprávnený vymôže svoju pohľadávku, potom je veľmi pravdepodobné, že bude uhradená jej pohľadávka voči oprávnenému (poskytnutá odplata za postúpenie pohľadávky bankou oprávnenému). Iným slovom, vymoženie pohľadávky Ing. Kataríny Baloghovej voči oprávnenému môže byť závislé od toho, či oprávnený vymôže svoju pohľadávku od sťažovateľky (ktorej je ona konateľom). Ústavný súd považuje uvedené okolnosti za postačujúce na konštatovanie existencie stretu záujmov medzi záujmami sťažovateľky a jej konateľky.

34. Ďalej ústavný súd poukazuje na to, že námietky sťažovateľky nespočívajú v tom, že by Ing. Katarína Baloghová mala záujem vykonať nejaký úkon v mene sťažovateľky (čo napokon ani sama nemôže, pretože sa opäť dostávame k spoločnému konaniu oboch konateľov v mene sťažovateľky), ale skôr v nedostatku „spolupráce“ z jej strany. Vo výsledku teda sťažovateľka žiada v podstate to, aby ústavný súd zakázal druhej konateľke spoločnosti

Ing. Katarína Baloghovej konať v jej mene, keďže je v konflikte záujmov – s veľkou dávkou zovšeobecnenia povedané, chcela by, aby sa súdy mohli tváriť tak, že spoločnosť má len jedného konateľa (Ing. Jaroslava Lžičača), ktorý môže konať samostatne.

35. Podľa niektorých autorov na rozdiel od všeobecného občianskoprávneho zákazu konať v konflikte záujmov (spomínaný § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka) pri obchodnoprávných vzťahoch zákonodarca vychádza z predpokladu, že rozpor v záujmoch v živote obchodných spoločností nevyhnutne existuje, pričom absolútny zákaz transakcií s rozporom v záujmoch by nebol koncepčne vhodným riešením, pretože takéto riešenie by mohlo zabrániť realizácii ekonomicky výhodných transakcií pre samotnú obchodnú spoločnosť (pozri TROJČÁKOVÁ, V. *Následky konfliktu záujmov v občianskom a obchodnom práve*. In *Konflikty záujmov v práve obchodných spoločností*. Zborník. Bratislava : Wolters Kluwer, 2018, s. 83 – 84). Právna úprava kapitálových spoločností teda oproti všeobecnému zákazu konať v konflikte záujmov volí špeciálny prístup, kedy sú niektoré konfliktné situácie riešené explicitne (a práve na tie preto v zmysle už citovaných rozhodnutí najvyššieho súdu § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka nedopadá).

36. Podľa § 135a ods. 1 Obchodného zákonníka platí, že: *„Konatelia sú povinní vykonávať svoju pôsobnosť s odbornou starostlivosťou a v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej spoločníkov. Najmä sú povinní zaobstaráť si a pri rozhodovaní zohľadniť všetky dostupné informácie týkajúce sa predmetu rozhodnutia, zachovávať mlčanlivosť o dôverných informáciách a skutočnostiach, ktorých prezradenie tretím osobám by mohlo spoločnosti spôsobiť škodu alebo ohroziť jej záujmy alebo záujmy jej spoločníkov, a pri výkone svojej pôsobnosti nesmú uprednostňovať svoje záujmy, záujmy len niektorých spoločníkov alebo záujmy tretích osôb pred záujmami spoločnosti.“*

37. Pravidlo obsiahnuté v § 135a ods. 1 Obchodného zákonníka upravuje tzv. povinnosť lojality, ktorá prikazuje štatutárnemu orgánu za každých okolností uprednostniť záujmy spoločnosti nielen pred vlastnými záujmami, ale aj pred záujmami len niektorých spoločníkov alebo záujmami tretích osôb. Zo znenia tohto ustanovenia nevyplýva zákaz pre konateľa konať v mene spoločnosti v prípade, ak je v konflikte záujmov, práve naopak – platí, že ani takýto stret záujmov konanie v mene spoločnosti nevyklučuje. Aby sme situáciu trochu pritiahli za vlasy, konateľ dokonca nie je oprávnený v takom prípade odmietnuť konať v mene spoločnosti – môže si vyžiadať stanovisko spoločníkov spoločnosti (prípadne stanovisko druhého konateľa), ale je povinný vo výsledku konať v mene spoločnosti, a to s odbornou starostlivosťou a tak, aby to bolo v súlade s jej záujmami.

38. Odlišnosť právnej úpravy sa následne prejavuje aj v právnych následkoch konania v konflikte záujmov. Keďže § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka priamo zakazuje konať zástupcovi v prípade konfliktu záujmov, dôsledkom porušenia tejto povinnosti je neplatnosť právneho úkonu. Situácia je však iná vo vzťahu medzi spoločnosťou a jej štatutárnym orgánom, keď právna úprava nezakazuje konateľom konať, a preto právnym následkom porušenia povinnosti lojality nie je neplatnosť právneho úkonu, ale „len“ zodpovednosť konateľa za vzniknutú škodu (pozri § 135a ods. 2 Obchodného zákonníka).

39. Uvedené podľa názoru ústavného súdu priamo vylučuje, aby bolo možné v okolnostiach posudzovanej veci použiť § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka a zakázať konateľke Ing. Kataríne Baloghovej konať v mene sťažovateľky (akýmsi spôsobom ju *de facto* odignorovať).

40. Základom vzťahu medzi konateľom a spoločnosťou je zodpovednosť konateľa za úkony, ktoré robí v mene spoločnosti – a to tak vo vzťahu k spoločnosti samej, vo vzťahu k spoločníkom spoločnosti, ako aj vo vzťahu k veriteľom. „*Tým, že medzi spoločnosťou (a jej spoločníkmi) a štatutárnym orgánom existuje tenzia, je ich vzťah založený na dôvere, fidúcii. Fidúcia predstavuje esenciu vzťahu medzi týmito entitami*“ (Obchodný zákonník, 1. vydanie, 2022, s. 671 – 679: S. Barkoci, M. Blaha, B. Grambličková).

41. Možné oportunistické správanie štatutárneho orgánu je eliminované i) zákonným nastavením postavenia konateľa – určenie podmienok spôsobu výkonu funkcie, kontrolné mechanizmy v spoločnosti, právo spoločníka na informácie a dokumenty, vymáhanie nárokov zo spôsobenej škody, ii) rozšírením zákonnej regulácie konateľov v spoločenskej zmluve a v zmluve o výkone funkcie, ale aj ii) zmluvnými mechanizmami napríklad v podobe motivovania zástupcu, aby konal v záujme zastúpeného (tamtiež). Napokon tiež netreba prehliadať skutočnosť, že v prípade naštartenia dôvery medzi spoločnosťou (spoločníkmi) a štatutárnym orgánom majú spoločníci právo odvolať štatutárny orgán, a to (aj) bez uvedenia dôvodu. Ústavný súd si pritom plne uvedomuje, že tento kontrolný mechanizmus je (pravdepodobne) vylúčený v okolnostiach posudzovanej veci, keďže obaja konatelia sú zároveň spoločníkmi spoločnosti a (zrejme) nevedia jeden druhého z funkcie konateľa spoločnosti odvolať.

42. Možno poukázať aj na § 68b ods. 1 písm. b) Obchodného zákonníka, podľa ktorého súd aj bez návrhu rozhodne o zrušení spoločnosti, ak orgány spoločnosti nie sú ustanovené v súlade so spoločenskou zmluvou, zakladateľskou zmluvou, zakladateľskou listinou, stanovami alebo týmto zákonom viac ako tri mesiace – teda platí, že ak spoločnosť nemá ustanovený štatutárny orgán (z akéhokolvek dôvodu) po dobu dlhšiu ako tri mesiace, takú spoločnosť považuje zákonodarca za nefunkčnú, a preto je súd oprávnený takú spoločnosť zrušiť – takej spoločnosti sa neustanoví opatrovník, aby mohla spoločnosť ďalej fungovať. Zodpovednosť za vedenie spoločnosti je teda zverená spoločníkom a konateľom spoločnosti, a preto v prípade, ak je spoločnosť *de facto* nefunkčná, nie je úlohou ústavného súdu (a ani všeobecných súdov) spoločnosť „zachraňovať“ – pretože ani ustanovenie procesného opatrovníka problémy v spoločnosti nevyrieši, keďže tá naďalej zostane nefunkčná.

43. V posudzovanom konaní zjavne nastala situácia, keď má spoločnosť dvoch konateľov, ktorí konajú v zmysle uzatvorenej spoločenskej zmluvy spoločne a ktorí sa zároveň nevedia dohodnúť na tom, čo je vlastne vôľou tejto spoločnosti – inak (a veľmi zjednodušene) povedané, každý z nich si ide svoje a podľa vyjadrení doručených ústavnému súdu za takých okolností nie je možné dospieť k tomu, aby sa zhodli. Potom však nemožno vyhodnotiť ani to, či sťažovateľka prejavila vôľu podať ústavnú sťažnosť alebo nie – nemožno totiž odignorovať ani jedného z dvoch konateľov spoločnosti (ako vyplýva z už uvedeného ani z dôvodu stretu záujmov medzi jedným z konateľov a spoločnosťou), pretože by tým ústavný súd neprípustným spôsobom zasiahol do tvorby vôle právnickej osoby a aj do interných vzťahov v rámci spoločnosti (a riešil by konflikt medzi konateľmi a zároveň spoločníkmi sťažovateľky, ktorý nie je oprávnený riešiť). Situáciu by pritom nevyriešilo ani ustanovenie opatrovníka (ak by sme pomocou analógie pripustili, že je možné procesného opatrovníka ustanoviť), pretože taký opatrovník by síce mohol zastupovať sťažovateľku ďalej v konaní o ústavnej sťažnosti, avšak nič by to nezmenilo na tom, že samotná sťažnosť nebola podaná oprávnenou osobou a ani prostredníctvom opatrovníka

nemožno nahradiť vôľu právnickej osoby, pokiaľ ide o samotné začatie konania pred ústavným súdom.

44. S ohľadom na všetky uvedené skutočnosti ústavný súd podanú ústavnú sťažnosť, hoc aj po jej prijatí na ďalšie konanie, odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. e) zákona o ústavnom súde.

45. V závere tohto rozhodnutia považuje ústavný súd za dôležité uviesť, že pri posudzovaní podanej sťažnosti sa zaoberal aj svojimi skoršími rozhodnutiami (pozri III. ÚS 521/2021 a III. ÚS 589/2021), v ktorých čiastočne posudzoval obdobnú právnu otázku. V oboch prípadoch však podstatou rozhodnutia nebola možná aplikácia § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka – tou sa ústavný súd zaoberal len okrajovo (v rámci *obiter dicta*) – bez finálnych záverov, ktoré by bolo možné považovať za záväzné. Vo veci sp. zn. III. ÚS 521/2021 bolo samotné rozhodnutie založené na tom, že sťažovateľ nemá právo na ukončenie sporu platobným rozkazom (ústavná sťažnosť bola odmietnutá) a vo veci sp. zn. III. ÚS 589/2021 bolo podstatou vysloveného porušenia práv sťažovateľky nedostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia (a v závere rozhodnutia ústavný súd výslovne uvádza, že s aplikáciou § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka sa musí vysporiadať súd).

46. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde pripája k tomuto uzneseniu odlišné stanovisko sudca Robert Šorl, ktoré sa týka výroku a odôvodnenia uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. októbra 2024

Robert Šorl
predseda senátu